

R E D A C T I O N E E L

Het schip achter de horizon is geen schip. Dit lijkt een probleem van de waarneming; wat zichtbaar is en onzichtbaar. Laten we zeggen dat het schip achter de horizon mogelijk is.

Wij mogen ons verheugen in een uiterst zichtbare en spraakzame architectuur. Een architectuur die probleemloos figureert in culturele manifestaties, in de presentaties van bedrijven en instellingen, in gemeentelijke overlevingsstrategieën en in de toekomst van Nederland. Deze architectuur verschijnt als een onophoudelijke stroom beelden en programma's waarvan de verleidingskracht schuilt in de suggestie van avontuur, de spanning van het onbekende, *de onbepaaldheid van de Mogelijkheid*.

Beelden en programma's lijken soms volstrekt uitwisselbaar, opgenomen in een voortgaande circulatie van betekenissen en waarderingen. Ieder tot stilstand komen van deze circulatie wordt zorgvuldig vermeden. De magie van de mogelijkheid mag immers niet doorbroken worden. Werd het 'papierplan' kortgeleden nog meewarig afgedaan als illusionair, ondertussen is deze planvorm algemeen gangbaar juist vanwege haar illusionaire karakter. Wanneer de Mogelijkheid zo geradicaliseerd wordt, explodeert zij: de architectuur wordt zelf een evenement, opgenomen in de doorgedraaide zweefmolen van het spektakel; direct, transparant - onzichtbaar. Een lezing van Jencks, onlangs in Delft, is dan ook uitwisselbaar met een popconcert.

De ironie wil dat Jencks juist uitgenodigd was 'het onzichtbare in de architectuur' aan het licht te brengen. In deze lezingencyclus wordt de Mogelijkheid uitgedaagd tot het maken van een definitieve keuze. Deze paradox kan slechts overwonnen worden wanneer de Mogelijkheid implodeert: opnieuw wordt gepoogd een allesomvattend verband te construeren tussen de architectuur, de ethiek en de politieke werkelijkheid. Echter, de brokstukken van de westerse Rede laten zich niet zo gemakkelijk samenbrengen. De massieve opeenhoping van methodologische, ethische en operationele vraagstukken ontleent dan ook het zicht op het onderwerp, de architectuur.

De grenzen van de Mogelijkheid worden bepaald door de overdrijving en de definitieve keuze. Deze grenzen vormen de verdwijnpunten van de architectuur waarover gesproken kan worden. Tussen deze grenzen beweegt zich dit nummer van OASE.

Han Meijer en Arnold Rijndorp onderzoeken de grenzen van een architectuur van evenementen, zoals deze verschijnt in recente plannen voor Amsterdam en Rotterdam. Vanuit een analyse van belangrijke verschuivingen in de stedelijke en sociale werkelijkheid worden de drijvende mechanismen van een dergelijke architectuur blootgelegd. De verhouding tussen centrum en periferie, rijk en arm, 'arrivé' en 'underground' blijken bepalende factoren te zijn.

Politiek en architectuur staan op gespannen voet; voortdurend, maar wisselend in tijd en plaats. De architectonische en politieke werkelijkheid kunnen elkaar op veilige afstand kruisen of in elkaars verlengde liggen. Dit spanningsveld heeft in het Wenen tussen de wereldoorlogen een bijzondere structuur gekend. Misschien is dit de reden dat de architectuur van het 'Rote Wien' telkens weer moeilijk inpasbaar blijkt te zijn in de geschiedschrijving van de moderne beweging en daarom gemakshalve vaak genegeerd wordt. Lisl Edhoffer reconstrueert de aanwezige spanning tussen politiek, volkshuisvestingsbeleid en architectuur in dit Wenen en schetst daarmee een beeld van een vergeten gebouw: de Karl Marx Hof.

Een Mogelijkheid, dat behelst ook het voorstel van Wilfried van Winden voor een nieuwe stad in Noord-Groningen. Vanuit een kritische waardering van het bestaande instrumentarium van de landschaps-

ontwerper ontwikkeld van Winden een topografie van landschappelijke effecten, een situatief expressionisme. Dit wordt aangetoond in een ontwerp dat het aanwezige landschap opnieuw enceneert en daarmee de horizon corrigeert.

Tenslotte wordt het probleem van de mogelijkheid van de architectuur scherp aangesneden door de Franse filosoof en stedenbouwkundige Paul Virilio. Dit wordt direct verbonden met het probleem van de waarneming. Dat Walter Benjamin een hoofdrol speelt in het opstel mag weinig verwondering wekken. Virilio traceert de betekenis van de televisie, de informatica en andere moderne communicatietechnieken voor het vermogen van de architectuur, de stad of het gebouw, te organiseren.

INHOUD

Het ontwerp van de onzichtbare stad
Stedenbouwkunde en nieuwe stedelijkheid 2
Han Meijer en Arnold Reijndorp

Correcties van de horizon 20
Wilfried van Winden

De Rode Bastille 28
Lisl Edhoffer

De onwaarschijnlijke architectuur 42
Paul Virilio